

МОЗГОВИЙ Л. І., СКИРТАЧ В. М.,
м. Слов'янськ

ТЕОРІЯ ТА ОСВІТА: ПОВЕРНЕННЯ ДО ДЖЕРЕЛ

«Грецьке є світанковим ранком, коли саме прояснює себе в суті й приймає до свого покликання істоту людини, котра, як причетна до долі, має хід свого здійснення в тому, що вона зберігається в бутті і як згаяна з нього, вона ніколи не булає захопленою ним» (М. Хайдеггер).

Людина відкриває абсолютні витоки буття і через них осмислює власне існування. Вона завжди така, що конституюється в розвертаній дійсності: ситуативній даності і глибинних структурах. Ця подвоєність спричинює її до необхідності бути не стільки діячем, скільки інтерпретатором, не стільки давати відповідь, скільки запитувати. Усвідомлення цього відходить до грецької філософії, яка утримує в собі первісне розуміння буття та сущого. В такому контекстові можливо з'ясування і проблеми теорії, яка завдяки своїй мужності, незважаючи на долю, яка перевершує її, має стояти перед сущим доти, доки істина не почне спалахувати на суцільному тлі темряви.

«Теорія» здійснюється не через саму себе, але виключно з нестерпною жаги залишатися поруч із сущим як таким і постійно відступати перед його напругою» (М. Хайдеггер).

Отже, початково у греків теорія та практика неподільні; між ними немає тієї межі, яка змушує потім недосконалу дійсність тягнути до певної ідеальної побудови. Теорія в своїх витоках аутентична самому буттю. Наче передбачаючи наслідки всесвітньої перемоги теорії над буттям, стоїки, циніки, а потім і середньовічні еретики прагнули щось заподіяти, аби врятувати людство, хоча б і втілити весь світ у власному способі життя. Навіть ще в філософії Сократа були дві можливі тенденції розвитку. Розум переміг. Лев Шестов яскраво зображує цю перемогу: «Міцні перемоги отримує тільки здоровий глузд, який вміє утворювати великі філософські системи та організовувати безмежні держави з блискучими арміями».

Наслідки цієї перемоги ми маємо зараз і в освіті. Для сучасної цивілізації з її усе поглинаючим культом розуму характерне прагнення, яке майже реалізувалося, підкорити собі освіту. В сучасній системі освіти втрачається головне — унікальність, самобутність кожної людини, разом з цим — шанс знаходження справжності. Домінанта на теоретичне освоєння дійсності призводить до того, що головна мета осві-

ти бачиться в необмеженій інформаційності освіти (що в свою чергу захоочується засобами масової інформації, наприклад, сучасні телегри).

Ідеї панують по-над світом. Знання буття панує по-над буттям. Сформувався огидний фетиш думок — поняття. Їх міцний усе поглинаючий культ приховує справжню реальність: освіта, почавшись фразою, фразою і закінчується. Чужий світ поняття, які вже застигли, пригноблює людину, як і впливаючий з його всевладдя авторитет служителів цього культу. Наука, вже сама не здатна нічого поробити з інформацією, яку сама породжує, і через те повинна розчленовувати себе на все більшу кількість спеціалізацій, не пов'язаних поміж собою ні засобами досліджень, ані предметом, — лише формальною поєднаністю. Цю розірваність символізує оцінка як сучасний сурогат — показник освіченості.

Проте, це констатація принципової приреченості, яка має певну ваду. В сучасних умовах доцільне повернення до джерел, до початкової неподільності теорії та буття, існуючих зараз скоріше випадково, — в деяких формах гри або сумісно-подільної діяльності.